Copernico Geschichte und kulturelles Erbe im östlichen Europa

EINE VERHANDLUNG ÜBER DIE PROLETARISCHEN SPORTVEREINE

Zeitungsartikel, einsprachiges Dokument

Jüdischer Sport in der Zeit zwischen den beiden Weltkriegen

פרייע יוגנט

אילוסטרירטער חודש-ארגאן פאר דער פראלעטאריישער יוגנט

ניינטער יאָרגאַנג. נומער 3 (88) דער נומער קאָסט 16 זייטן, פּרייז 40 גראָשן וואַרשע 1 סעפּטעמבער 1932

דאס שטייגט שוין אריבער אלץ!

די נייעסטע שאנד-טאט פון „רויטז" באנדיטיזם

אומדערהערטער אנפאל אויפן ארבעטער-פירער ל' זרובבל

Bildnachweis: Titelseite der „Di Fraye Yugnt". From the Archives of the YIVO Institute für Jewish Research, New York, CC0 1.0

Download des Digitalisats

Zur englischen Sprachfassung: https://www.copernico.eu/en/link/6790d48ac68397.08058970

Metadaten

Haupttitel	אַ מישפעט [מישפט] איבער די פראָלעטאַרישע ספאָרט=קלובן
Autor:in	Anonymus
Sprachen	Jiddisch
Quelle	Anonymus: A mishpet iber di proletarishn sport-klubn. In: Di fraye yugnt 9 (1932), H. 3. S. 11-12.
Quellentyp	Zeitungsartikel

Bestandshaltende Einrichtung	YIVO Institute for Jewish Research
Rechteinformation (historische Quelle)	Public Domain Mark 1.0

Übersetzer:in	Lisa Glöckner
Rechteinformation (Übersetzung)	CC BY-NC-SA 4.0

Autor:in (Kommentar)	Lisa Reich
Rechteinformation (Kommentar)	CC BY-NC-SA 4.0

Die hier dokumentierte Verhandlung über die proletarischen Sportvereine, die im Januar 1932 in Warschau stattfand, bietet aufschlussreiche Einblicke in die ideologische, soziale und kulturelle Dimension der proletarischen Sportbewegung im frühen 20. Jahrhundert. In einem Zusammenspiel von Anklage, Verteidigung und Expertenbeiträgen wird die Rolle des Sports für die Arbeiterjugend kritisch hinterfragt.

Transkription (Jiddisch)

אַ מישפּעט [מישפּט] איבער די פּראָלעטאַרישע ספּאָרט=קלובן

-"זונטיק דעם 17-טן יאַנואַר האָט די וואַרשעווער „יוגנט
אָרגאַניזאַציע איינגעאָרדנט אַן עפנטלעכע מישפּעט [מישפּט] איבער די
פּראָלעטאַרישע ספּאָרט-קלובן. אַ ריזיקער אוילאָם [עולם] פון יוגנטלעכע
-אַרבעטער האָט אויסגעפילט דעם גרויסן זאַל פונם „אַרבעטער
היים" ביז איבער די ברעגעס. פאָרזיצער פון געריכט איז געווען
.כ׳ [ח׳] י. ראָזען, באַשולדיקער כ׳ [ח׳] י. קענער פאַרטיידיקער כ׳ [ח׳] נ
טיטלמאַן. די כ״כ [חח׳] י. אַבראַמאָוויטש און א. ווייסבאָרד
.זענען אַרויסגעטרעטן אַלס עקספּערטן

דער כ׳ [ח׳] ראָזען האָט געעפנט די פאַרהאַנדלונגען מיט אַ
קורצער דערקלערונג וועגן ציל פונם עפנטלעכן מישפּעט [מישפּט] און
-געגעבן דאָס וואָרט דעם כ׳ [ח׳] קענער צו פאָרמולירן דעם באַשול
-דיקונגס-אַקט. דער באַשולדיקער ווייזט אויף, אַז די אַרבעטער
ספּאָרט-קלובן האָבן איבערגענומען אַסאַך [אַ סך] כעסרוינעס [חסרונות] פון דער
-בירגערלעכער ספּאָרט - באַוועגונג. אָנשטאָט פאַקטיש מיטצו
העלפן צו דער פיזישער אַנטוויקלונג פון דער אַרבעטער-יוגנט
[אָנשטאָט איינצופירן ביי זיך די נוצלעכסטע ספּאָרט-געביטן, וו[י
.גימנאַסטיק, אויספלוגן, שווימען, גליטשן, לייכט־אַטלעטיק א. אַ
וו, וועלכע האָבן אַ פּאָזיטיווע ווירקונג אויפן געזונט-צושטאַנד
פון דער אַרבעטער-יוגנט זענען די היינטיקע פּראָלע[ט]אַרישע
ספּאָרט־קלובן לעראָוו [לרוב] נישט מער ווי פינג־פּאָנג קלובן אום ווינ־
טער און פוטבאָל־דרוזשינעס : אום זומער. די דאָזיקע 2 געביטן
-זענען די איינציקע טעטיקייט פון די מיינסטע אַרבעטער
ספּאָרט-קלובן, און דאָס איז שעדלעך. פוטבאָל-שפּיל – און דער
איקער [עיקר] פוטבאָל-מעטשן – איז אַמוויניקסטן צוגעפּאַסט צום
שלעכט-דערנערטן און אָפּגעשוואַכטן אָרגאַניזם פונם יוגנטלעכן
אַרבעטער און דערצו נאָך, ווען יוגנטלעכע אַרבעטער שפּילן

אין פוטבאָל יעדן פאַרנאַכט עטלעכע שאָ [שעה] און שאַבעס [שבת] דעם גאַנצן
טאָג, אַזוי ווי דאָס איז פאַקטיש אין דער פּראָווינץ, דאַן האָט
אַזאַ מין ספּאָרט. אַ שעדלעכע ווירקונג. פינג-פּאָנג ווידער איז
אויסשליסלעך אַ פוסטער פאַרווײַלונגס-שפּיל פאַר בורזשואַזע
זינדלעך, אָדער אין בעסטן פאַל אַן אומשולדיקער שפּיל פאַר
יונגע קינדער, וואָס האָט מיט דער פיזישער אַנטוויקלונג פון
דער אַרבעטער-יוגנט אַבסאָלוט קיין שום שייכעס [שײַכות] נישט. דער
פעלער פון די דאָזיקע ספּאָרט-געביטן איז אויך דאָס, וואָס אין
זייער שפּיל נעמען אָנטייל בלויז צו עטלעכע מאַן און די מאַסע
האָט דאָ די ראָל פון פּאַסיווע צושויער – בעיס [בעת] אין די אַנדערע
-ספּאָרט-צווייגן קענען זיין אַקטיוו צענדליקער און אַפילע [אַפילו] הונ
.דערטער יוגנטלעכע אין יעדער שטאָט

-דער רעדנער באַשולדיקט ווייטער די אַרבעטער-ספּאָרט
קלובן, אַז זיי האָבן זיך ביז איצט נאָך נישט באַפרייט – און

האָבן אַפילע [אַפילו] ערנסט נישט געפּרוווט צו באַפרייען זיך פונם
רעקאָרדיזם און מיסטערשאַפטס-מאַניע, וואָס זענען ביים היינטיקן
.טאָג די בוילעטסטע [בולטסטע] כאַראַקטער-שטריכן פונם בורזשואַזן ספּאָרט
-דאָסגלייכן איז עס אַ שווערער פעלער פון די היינטיקע פּראָ
לעטאַרישע ספּאָרט-קלובן, וואָס זיי האָבן נאָך ביז היינט נישט
-[איינגעפירט ביי זיך אַ געהעריקע קולטור פּאָליטישע אויפקלערונג[ס
אַרבעט און האָבן נישט אין אַ גענוגנדער מאָס זיך באַמיט צו
ווערן אַ ווירקזאַמער קלייזאַיען [כּלי־זיין] אינם באַפרייונגס-קאַמף פון דער
.באַוווסטזיניקער יידישער אַרבעטערשאַפט

-נאָכן באַשולדיקער האָט באַקומען דאָס וואָרט דער פאַר
טיידיקער כ׳ [ח׳] טיטלמאַן, וועלכער האָט אויסגעפירט אַז: ביז איצט
האָט מען געשריגן, אַז מען דאַרף זיך ביכלאַל [בכלל] נישט פאַרנעמען
-מיט ספּאָרט, ווייל דאָס ציט אָפּ די אַרבעטער-יוגנט פונם פּראָ
פעסיאָנעלן און פּאָליטישן קאַמף, און היינט האָט די באַשולדיקונג
שוין געמילדערט איר טאָן. דער באַשולדיקונגס-אַקט – האָט
געטאַינעט [געטענט] דער פאַרטיידיקער-האָט זיך צופיל אָפּגעשטעלט
אויפן פינג־פּאָנג שפּיל, אָבער ער וויל דערפון נישט רעדן, ווייל
וועלכער ספּאָרט־קלוב לייגט דען דערויף אַכט [?] די קולטור-אַרבעט
איז פאַרנאַכלעסיקט צוליב דעם, ווייל די אָנפירנדע אינסטאַנצן
-פון די אידעישע אָרגאַניזאַציעס קאָמאַנדירן נישט אין די ספּאָרט
קלובן די אַנטשפּרעכנדע קולטור-טוער. ער ווייזט אָן, אַז די
פּאָליטישע אָרגאַניזאַציעס מוזן מער אויפמערקזאַמקייט שענקען
,דער ספּאָרט-באַוועגונג, ווייל זי כאַפּט אַרום טויזנטער יוגנטלעכע

וועלכע זענען לעכאַטכילע [לכתחילה] ווייט פון דער אַרבעטער-באַוועגונג און
-אַדאַנק דעם ספּאָרט ווערן זיי צוביסלעך צוגעצויגן צו דער פּראָ
.לעטאַרישער יוגנט־אָרגאַניזאַציע

-דאַן האָבן באַקומען ווערטער די עקספּערטן. כ׳ [ח׳] אַבראַמאָ
וויטש, אַלס ספּאָרט-אינסטרוקטאָר און גימנאַסטיק-לערער, האָט
.קוידעמקאָל [קודם־כל] אויף אַ זייער אינטערעסאַנטן און פּאָפּולער
אויפן אויפגעקלערט די באַגריפן ספּאָרט און פיזישע דערציונגן
-דאַן האָט ער פאַכמעניש אָנגעוויזן, ווי שעדלעך ס׳איז דער רע
קאָרדיזם און וואָס עס דאַרף זיין דער אייגנטלעכער ציל פון
דער פּראָלעטאַרישער ספּאָרט-באַוועגונג. דער צווייטער עקספּערט
דער כ׳ [ח׳] ווייסבאָרד, האָט זיך דער איקער [עיקר] אָפּגעשטעלט אויף
דער פראַגע פון געזעלשאַפטלעך-קולטורעלער אַרבעט אין די
.ספּאָרט-קלובן

-דעמזעלבן אָוונט זענען נאָך אויסגעהערט געוואָרן 6 אי״
.דעס [עדות]: 2 פון דער באַשולדיקונג און 4 מיצאַד [מצד] דער פאַרטיידיקונג
די צדאָדים [צדדים] האָבן געשטעלט פראַגן און די איידעס [עדות] האָבן געגעבן
.זייערע ענטפערס לעטוויוועס [לטובת], אָדער קעגן דער באַשולדיקונג

|12|
-דערווייל איז געוואָרן האַלב 1 און ס׳איז נישט מעגלעך גע
ווען דעמזעלבן אָוונט צו פאַרענדיקן דעם מישפּעט [מישפט], אַזוי אַז ער
האָט געמוזט אָפּגעלייגט ווערן. דאָנערשטיק דעם 28 יאַנואַר איז
פאָרגעקומען דער העמשעך [המשך]. פון 9 אַזייגער ביז האַלב צוועלף
אינאָוונט האָט געדויערט דאָס פאַרהערן די איידעס [עדות], וועלכע
האָבן זיך געמאָלדן פון זאַל. צווישן די איידעס [עדות] זענען געווען
אַזעלכע, וועלכע האָבן אַמאָל געהערט צו ספּאָרט־קלובן און
,היינט האָבן זיי ערנסטע טאָינעס [טענות] צו דער ספּאָרט־באַוועגונג
פאַרוואָס זי איז געבויט איינזייטיק, פאַרוואָס אַ טייל ספּאָרט־
שפּילן ווערן אַזוי פיל איבערגעטריבן, פאַרוואָס מען פירט נישט
דאָרט קיין קולטור־אַרבעט א.אַ.וו. דער גרעסטער טייל פון די
איידעס [עדות] זענען געווען זאַכלעך און אינטערעסאַנט. ס׳האָבן אָבער
[אויך נישט געפעלט קיין קאָמישע עפּיזאָדן. אַזוי זענען לעמאָשל [למשל
[אַרויסגעטרעטן 2 איידעס [עדות] מיצאַד [מצד] ספּאָרט־קלובן, וועלכע געפינע[ן
[זיך אונטער דער האַשפּאָע [השפעה] פון די אַזוי גערופענע „רויטע“, און[ן
זיי האָבן געוואָלט זייער איידעס [עדות] זאָגן אויסנוצן פאַר דעמאַגאָגישע
העץ-רעדעס קעגן פועלי-ציון. אָבער די ענערגישע פירונג פונם
פאָרזיצער האָט צונישט געמאַכט זייערע פּרוּוון און זיי זענען
,דורכן כ׳ [ח׳] ראָזען אַזוי גענומען געוואָרן אויף אַ קרייץ־פאַרהער

.אַז זײַ האָבן זיך פּאָשעט [פּשוט] לעכערלעך געמאַכט

אַלס כאַראַקטעריסטיק פאַר זײַער דעמאָגאָגיע זאָל דינען
פאָלגנדער פאַקט: אין די „שטערן"-קלובן – האָט געזאָגט איין
כאָכעם [חכם] – פירט מען אַזעלכע ספּאָרטן, וואָס פּאַסן-צו געוויסע
קערפּערטײַלן פון יוגנטלעכן, אַז ער זאָל בעסער קאָנען דינען
דער פאַשיסטיש-קאַפּיטאַליסטישער ראַציאָנאַליזאַציע, בעײַס [בעת] אין
,די „רויטע" ספּאָרט-קלובן ווערן אויסגעבילדעט די קערפּערטײַלן
וועלכע קומען צונויף אין דער רעוואָלוציע. . איינער פון די דאָזיקע איידעס [עדות] האָט געהאַט אַ טאַינע
[טענה], פאַרוואָס די „שטערן"-קלובן זיצן אין פאַרבאַנד פון די אַר־
בעטער-ספּאָרט־קלובן ז. ר. ס. ס. . אָבער אויף דער פראַגע
פון פאָרזיצער האָט ער אַליין געמוזט צוגעבן, אַז אויך די
רויטע" ספּאָרט־קלובן זענען געזעסן אין ז. ר. ס. ס. אַזוי לאַנג„
ווי מ׳האָט זײַ נאָר געלאָזט. ס׳איז אויך דורך אַן אַנדער איי־
דעס [עדות] פעסטגעשטעלט געוואָרן, אַז ווען די פעפעסישע מערהייט
.האָט (סאָף [סוף] 1927) אויסגעשלאָסן די „רויטע" קלובן פון ז. ר. ס. ס
האָבן די „רויטע" זיך געווענדעט צו פאָרשטייער פון די
שטערן"־-קלובן , אַז מ׳זאָל פאַר זײַ אינטערוועניר, זײַ זאָלן„
"קענען בלײַבן אין ז. ר. ס. ס. די פאָרשטייער פון „שטערן
האָבן דערפאַר געקעמפט, אָבער נישט געפּויעלט [געפּועלט]. ווען דער
פאָרזיצער שטעלט דעם איידעס [עדות] אַ פראַגע, צי אַ ר״ „רויטע"
פּראָפּ. פאַרײַנען זענען נישט אָנגעשלאָסן און באַמיען זיך נישט
.צו זײַן אָנגעשלאָסן אָן דער צענטראַל-קאָמיסיע פון די פּראָפּ
.פאַרײַנען, ווו די מערהייט האָט, פונקט ווי אין ז. ר. ס. ס
דיזעלבע פ. פ. ס. און צי די „רויטע" זיצן נישט אין פאַר־
-באַנד פון די קאָאָפּעראַטיוון, ווו די דײַע [דעה] האָט היינט די „סאַ
-נאַציע", – ווערט שוין דער איידעס [עדות] אינגאַנאַנצן צעמישט. אינ
"טערעסאַנט איז אויך געווען דער מאָמענט, ווען דער „רויטער
איידעס [עדות] האָט אַרויסגעשטעלט די טאַינע [טענה], אַז די „שטערן"־קלובן
דערציען שלעכט זײַערע מיטגלידער, און אַלס ראַיע [ראַיה] האָט ער
געבראַכט דעם פאַקט, אַז אַ „שטערן"-מיטגליד, וואָס אַן אָרד־
,"נער האָט אים נישט געוואָלט אַרײַנלאָזן אין „אַרבעטער־היים
האָט דעם אָרדנער געטאָן אַ קלאַפּ. דער פאָרזיצער פרעגט
:[דעם איידעס [עדות

?איר האַלט, אַז דאָס איז נישט פּראָלעטאַריש –
.דער איידעס [עדות]: אוודאי
.[דער פאָרזיצער: איך בין מיט אײַך פולשטענדיק מאַסקים [מסכים
-נאָר זאָגט מיר פאַר אײַן וועג, ווי וועט איר אָנרופן די האַנד

-לונג פון איערע כאַווירים [חבֿרים], וועלכע האָבן פאָריקע וואָך אַריינ

,געשטאָכן דאָ אין „אָרבעטער-היים" אַ מעסער, אַן אָרדנער
? ווען ער האָט זיי נישט געוואָלט לאָזן באַפאַלן אַ פאַרזאַמלונג
דער איידעס [עדות]: שולדיק איז דער אָרדנער וואָס האָט זיי
...נישט געוואָלט אַריינלאָזן

.אין זאַל ברעכט אויס אַ געלעכטער

האַלב 12 אַזייגער האָבן זיך אָנגעהויבן די לעצטע רעדעס
פון באַשולדיקער און פאַרטיידיקער און נאָך אַ קורצער רעזיומע
פונם פאָרזיצער איז האַלב 1 אַזייגער מיט קימאַט [כמעט] אַלע שטימען
:פון פאַרזאַמלטן אוילאָם [עולם]–אָנגענומען געוואָרן פאָלגנדער אורטייל
-אויסהערנדיק די באַשולדיקונגס און פאַרטיידיקונגס „ווער
[טער, ווי אויך די מיינונגען פון די עקספּערטן און איידעס [עדות
-שטעלן פעסט די פאַרזאַמלטע אויפן מישפּעט איבער די פּראָלע
-טאַרישע ספּאָרט-קלובן, אַז די היינטיקע פּראָלעטאַרישע ספּאָרט
באַוועגונג האָט אַ גאַנצע ריי כעסרוינעס [חסרונות], וועלכע מוזן אינם
אינטערעס פון דער יוגנטלעכער אַרבעטערשאַפט ווי אַמגיכסטן
.באַזייטיקט ווערן

-די וויכטיקסטן כעסרוינעס [חסרונות] זענען דאָס, וואָס די פּראָלע
טאַרישע ספּאָרט-באַוועגונג האָט ביז איצט נישט באַוויזן צו
באַפרייען זיך פון רעקאָרדיזם און מייסטערשאַפטס-מאַניע. די
פּראָלעטאַרישע ספּאָרט-קלובן האָבן ביז איצט נישט געשענקט
קיין געהעריקע אויפמערקזאַמקייט יענע ספּאָרט-געביטן, וועלכע
האָבן אַ דירעקטע שייכעס [שייכות] מיט דער פאַקטישער פיזישער דער־
,צונג, ווי וואַנדערן, גימנאַסטיק, שווימען, גליטשן און דאָסגלייכן
,נאָר זיי האָבן ביז איצט אַן איינזייטיקן כאַראַקטער פון פוטבאָל
אָדער פינג-פאָנג קלובן און די דאָזיקע צווייגן ווערן באַטריבן
-אין אַן איבערמעסיקער פאָרם. אַ גרויסער פעלער פון דער היינ
טיקער פּראָלעטאַרישער ספּאָרט-באַוועגונג איז אויך דאָס, וואָס אין
-אַסאַך [אַ סך] ספּאָרט-קלובן ווערט נישט געפירט קיין שום, און אין אַנדע
.רע אַ נישט גענוגנדע פּראָלעטאַרישע קולטור-פּאָליטישע אַרבעט
די פאַרזאַמלטע טראָגן דערפאַר אַרויס דעם אורטייל, אַז
די פּראָלעטאַרישע ספּאָרט-קלובן מוזן גרינטלעך ענדערן זייערע
,טעטיקייטס-פאָרמען. די טעטיקייט אויף די געביטן פון פוטבאָל
אָדער פינג-פאָנג מוז רעדוצירט ווערן אויף אַ מינימום און עס
דאַרפן איינגעפירט ווערן די אַלע אַנדערע געביטן, וועלכע האָבן
-אַ דירעקטע שייכעס [שייכות] צו דער פיזישער דערציונג פון דער אַרבע

טער-יוגנט פאַראַלעל מיט דער פאַקטישער פיזישער דערציונג
דאַרף געפירט ווערן אַן אַנטשפּרעכנדע קולטור-אַרבעט, וועלכע
זאָל זיין אין פולן העסקעם [הסכם] מיט די צילן און אידייען פון דער
רעוואָלוציאָנערער אַרבעטערשאַפט".

Die Editionsrichtlinien finden Sie hier ↗.

Übersetzung (Deutsch)

Eine Verhandlung über die proletarischen Sportvereine

von Lisa Glöckner ↗

Am Sonntag, den 17. Januar, organisierte die Warschauer Organisation "Yugnt" eine öffentliche Verhandlung wegen der proletarischen Sportvereine. Eine riesige Menge von jugendlichen Arbeitern füllte den großen Saal des "Arbeiterheims" bis zum Äußersten aus. Der Vorsitzende des Gerichts war Genosse I. Rozen, Ankläger Genosse I. Kener, Verteidiger Genosse N. Titlman

N. Titlman

Nekhemia Titelman war einer der engsten Mitarbeiter von Oyneg Shabes (Ringelblum-Archiv), Aktivist der linken Po'ale Tsiyon (auch: Po'ale Zion oder Poale Zion) und Mitbegründer des Sportvereins Shtern/Gwiazda (Stern). Für Oyneg Shabes trug er eine umfassende Sammlung der Folklore des Warschauer Ghettos (Witze, Anekdoten und Straßenlieder) zusammen. Titlman wurde 1943 ermordet.

[1]. Die Genossen I. Abramovitsh und A. Vaysbord traten als Experten auf.

Der Genosse Rozen eröffnete die Verhandlungen mit einer kurzen Erklärung über das Ziel der öffentlichen Verhandlung und erteilte dem Genossen Kener das Wort, die Anklage zu formulieren. Der Ankläger weist daraufhin, dass die Arbeitersportvereine einige Fehler der bürgerlichen Sportvereine übernommen haben. Anstatt wirklich bei der physischen Entwicklung der Arbeiterjugend mitzuhelfen, anstatt bei sich die nützlichsten Sportbereiche einzuführen, wie Gymnastik, Ausflüge, Schwimmen, Eislaufen, Leichtathletik und andere, die eine positive Wirkung auf den Gesundheitszustand der Arbeiterjugend haben, seien die heutigen proletarischen Sportvereine in Hülle und Fülle nicht mehr als Tischtennisvereine während des Winters und Fußballmannschaften im Sommer. Diese 2 Bereiche seien die einzigen Tätigkeiten der meisten Arbeitersportvereine und das sei schädlich. Fußballspiel – und vor allem Fußballwettkämpfe – seien am wenigsten geeignet für den schlecht ernährten und geschwächten Organismus der jugendlichen Arbeiter und darüber hinaus, wenn jugendliche Arbeiter jeden Abend etliche Stunden Fußball spielen und an Shabbes den ganzen Tag, so wie es tatsächlich in der Provinz vorkomme, dann habe eine solche Art von Sport eine schädliche Wirkung. Tischtennis sei hingegen ausschließlich ein sinnloser Zeitvertreib für bourgeoise Söhnchen, oder bestenfalls ein unschuldiges Spiel für junge Kinder, das mit der physischen Entwicklung der Arbeiterjugend absolut keinen Zusammenhang habe. Der Fehler dieser Sportbereiche sei auch der, dass in ihrem Spiel nur einige Männer teilnehmen und die Masse dort die Rolle des passiven Zuschauers vertrete – während in den anderen Sportzweigen dutzende und sogar hunderte Jugendliche in jeder

Stadt aktiv sein könnten. Der Redner beschuldigt weiterhin die Arbeitersportvereine, sich bis jetzt noch nicht befreit zu haben – und nicht einmal ernsthaft versucht hätten, sich von Rekordwahn und Meisterschaftsmanie zu befreien, die heutzutage die offensichtlichsten Charakterzüge des bourgeoisen Sports seien. Ebenso sei es ein schwerer Fehler der heutigen proletarischen Sportvereine, dass sie bei sich bis heute noch keine angemessene Kultur politischer Aufklärungsarbeit eingeführt und sich nicht in ausreichendem Maß bemüht haben, wirksame Waffen im Befreiungskampf der bewussten jüdischen Arbeiterschaft zu werden.

Nach dem Ankläger bekam das Wort der Verteidiger Genosse Titlman, bekommen, der folgendes ausführte: Bis jetzt habe man geschrien, dass man sich im Allgemeinen nicht mit Sport beschäftigen müsse, weil das die Arbeiterjugend vom professionellem und politischen Kampf ablenke, und heute hat die Anklage ihren Ton schon gemildert. Die Anklage – argumentierte der Verteidiger – habe sich zu sehr mit dem Tischtennisspiel aufgehalten, aber er möchte nicht darüber reden, denn welcher Sportverein schenkt darauf Beachtung[?] Die Kulturarbeit sei deswegen vernachlässigt, weil die leitenden Behörden der ideologischen Organisationen in den Sportvereinen nicht das Kommando über die entsprechenden Kulturaktivisten haben. Er gibt an, dass die politischen Organisationen der Sportbewegung mehr Aufmerksamkeit schenken müssen, weil sie tausende Jugendliche umfasse, die anfangs weit entfernt von der Arbeiterbewegung seien und dank des Sports nach und nach zu der proletarischen Jugendorganisation angezogen werden würden.
Dann kamen die Experten zu Wort. Genosse Abramovitsh, als Sportinstrukteur und Gymnastiklehrer, erklärte zuallererst auf eine sehr interessante und verständnisvolle Art die Begriffe Sport und physische Erziehung. Dann zeigte er fachmännisch auf, wie schädlich der Rekordwahn sei und was das eigentliche Ziel der proletarischen Sportbewegung sein müsse. Der zweite Experte, der Genosse Vaysbord, hielt sich vor allem mit der Frage der gesellschaftlich-kulturellen Arbeit in den Sportvereinen auf.

An demselben Abend wurden noch sechs Zeugen angehört: zwei von der Anklage und vier vonseiten der Verteidigung. Die Seiten stellten Fragen und die Zeugen gaben ihre Antworten zugunsten oder gegen die Anklage.

|12| Währenddessen wurde es halb 1 und es war nicht mehr möglich, die Verhandlung am selben Abend zu beenden, sodass sie verschoben werden musste. Donnerstag, den 28. Januar, wurde die Weiterführung wieder aufgenommen. Von 9 Uhr bis halb 12 abends dauerte das Verhören der Zeugen, die sich aus dem Saal gemeldet haben. Unter den Zeugen waren solche, die einst den Sportvereinen angehört hatten und heute ernsthaften Groll gegen die Sportbewegung hegen, weshalb sie einseitig konstruiert worden sei, weshalb ein Teil der Sportspiele so sehr übertrieben werden würde, weshalb man dort keine Kulturarbeit führe usw. Der größte Teil der Zeugen war sachlich und interessant. Komische

Episoden fehlten jedoch auch nicht. So äußerten sich zwei Zeugen vonseiten des Sportvereins, die sich unter dem Einfluss der sogenannten „Roten“ befinden und ihre Zeugenaussagen für demagogische Hetzreden gegen Poyle-Tsien

Po'ale Tsiyon

auch: Poale-Zion

Po’ale Tsiyon ist eine zionistisch-sozialistische Partei, die sich 1901 in den polnischen, ukrainischen und Litauischen Gebieten des Russländischen Reiches gegründet hatte. Die Gründung war eine Reaktion darauf, dass die sozialdemokratische jüdische Arbeiterpartei Bund sich gegen den Zionismus ausgesprochen hatte. Lokale Gliederungen gründeten sich in zahlreichen Ländern der jüdischen Diaspora. Schließlich wurde sie in Palästina durch die Arbeiterpartei Mapai und noch später Avoda abgelöst.

nutzen wollten. Aber die energische Führung des Vorsitzenden machte ihre Versuche zunichte und sie wurden durch Genosse Rozen so ins Kreuzverhör genommen, dass sie sich einfach lächerlich machten.

Als charakteristisch für ihre politische Hetze soll folgender Fakt dienen: In den „Shtern“-Vereinen

„Shtern“-Vereinen

Auch bekannt als Gwiazda (poln. für Stern) oder Gwiazda-Shtern (poln. und jidd. für Stern). Es war die Sportorganisation der linken Poʿale Zion.

– hat ein kluger Mensch gesagt – leitet man einen solchen Sport, der zu gewissen Körperteilen von Jugendlichen passe, sodass er der faschistisch-kapitalistischen Rationalisierung besser dienen könne, während in den „roten“ Sportvereinen die Körperteile ausgebildet werden würden, die in der Revolution zu nutzen kommen.

Einer der Zeugen beschwerte sich, weshalb die „Shtern“-Vereine im Verband der Arbeitersportvereine ZRSS

ZRSS

Związek Robotniczych Stowarzyszeń Sportowych Rzeczypospolitej Polskiej (ZRSS) (Dt.: Polnischer Arbeitersportverband) oder auch (ZRSS RP) bestand zwischen 1925–1939 und 1945–1948.

sitzen, aber auf die Frage des Vorsitzenden musste er selbst zugeben, dass auch die „roten“ Sportvereine so lange im ZRSS gesessen haben, wie man sie noch gelassen hat. Es wurde auch durch einen anderen Zeugen festgestellt, dass als die Mehrheit der PPS-Mitglieder

PPS-Mitglieder

P.P.S. (Polnische Sozialistische Partei).

die „roten“ Vereine vom ZRSS (Ende 1927) ausgeschlossen hat, sich die „Roten“ zu den Vertretern der „Shtern“-Vereine gewandt hätten, dass man für sie intervenieren solle, dass sie im ZRSS bleiben könnten. Die Vertreter des „Shtern“ hätten dafür gekämpft, aber haben sich nicht durchgesetzt. Als der Vorsitzender dem Zeugen eine Frage gestellt hat, ob eine Reihe „roter“ prof.[essioneller] Vereine nicht angeschlossen seien und sich auch nicht bemühen, ohne das Zentralkommittee der prof.[essionellen] Vereine angeschlossen zu sein, wo die Mehrheit exakt wie in der ZRSS dieselbe P.P.S habe und ob die „Roten“ nicht im Verband der Kooperativen säßen, wo der Einfluss heute die „Sanacja“

„Sanacja“

Autoritäres Regime in der Zweiten Polnischen Republik (1926–1939).

habe, wird der Zeuge schon ganz durcheinander. Interessant war auch der Moment, als der „rote“ Zeuge die Behauptung hervorbrachte, die „Shtern“-Vereine erzögen ihre Mitglieder schlecht, und als Beweis brachte er den Fakt, dass ein „Shtern“-Mitglied, den ein Ordner nicht in das „Arbeiterheim“ hereinlassen wollte, den Ordner geohrfeigt hätte. Der Vorsitzende fragt den Zeugen:

– Ihr glaubt, dass das nicht proletarisch gewesen sei?
Der Zeuge: Zweifellos
Der Vorsitzende: Ich stimme Ihnen vollkommen zu. Nur sagen Sie mir bei dieser Gelegenheit, wie Sie die Handlung von Ihren Genossen nennen würden, die letzte Woche einen Ordner mit einem Messer hier im „Arbeiterhaus“ durchstochen haben, als er sie nicht in eine Versammlung hat eindringen lassen?
Der Zeuge: Der Ordner ist schuldig, der sie nicht hineinlassen wollte.
Im Saal bricht Gelächter aus.

Um halb 12 begannen die letzten Reden des Anklägers und Verteidigers und nach einem kurzen Resümee des Vorsitzenden wurde um halb 1 – mit fast allen Stimmen der versammelten Menge – folgendes Urteil angenommen:

„Nach Anhören der Anklage- und Verteidigungsansprachen, sowie der Meinungen der Experten und Zeugen, stellen die Versammelten auf der Verhandlung über die proletarischen Sportvereine fest, dass die heutige proletarische Sportbewegung eine ganze Reihe von Fehlern hat, die im Interesse der jugendlichen Arbeiterschaft so schnell wie möglich behoben werden sollten:
Die wichtigsten Fehler sind die, dass die proletarische Sportbewegung bis jetzt nicht gezeigt hat, sich von Rekordwahn und Meisterschaftsmanie zu befreien. Die proletarischen Sportvereine haben bis jetzt jener Sportgebiete keine Aufmerksamkeit geschenkt, die direkt

für die tatsächliche physische Erziehung relevant sind, wie Wandern, Gymnastik, Schwimmen, Eislauf und dergleichen. Sie haben bis jetzt nur einen einseitigen Charakter von Fußball- oder Tischtennisverein und diese Zweige werden in übermäßiger Form betrieben. Ein großer Fehler der heutigen proletarischen Sportbewegung ist auch der, dass in einigen Sportvereinen keine und in anderen eine nicht genügend proletarische kulturpolitische Arbeit geführt wird.
Die Versammelten verkünden daher das Urteil, dass die proletarischen Sportvereine ihre Tätigkeitsformen gründlich ändern müssen. Die Tätigkeit in den Bereichen des Fußballs oder Tischtennis sollte auf ein Minimum reduziert werden und es müssen alle anderen Bereiche eingeführt werden, die einen direkten Zusammenhang mit der physischen Erziehung der Arbeiterjugend haben, parallel mit der tatsächlichen physischen Erziehung muss eine entsprechende Kulturarbeit geführt werden, die in vollem Einvernehmen mit den Zielen und Ideen der revolutionären Arbeiterschaft sein soll."

Die Editionsrichtlinien finden Sie hier ↗.

Fußnoten

1. Vgl. Majchrowska, Anna: Nechemiasz (Nechemia) Tytelman, in: Jewish Historical Institute. Oneg Shabbat Biographies, URL https://www.jhi.pl/en/articles/nechemiasz-nechemia-tytelman,6232 (27.11.2024). Siehe auch: Kassow, Samuel D.: Ringelblums Vermächtnis. Das geheime Archiv des Warschauer Ghettos, 1. Aufl., Reinbek bei Hamburg 2010. Im Nachkriegsprozess gegen den ehemaligen Shtern-Boxer Stanisław Shepsel Rotholc (Angeklagt wegen Kollaboration; im Warschauer Ghetto war dieser als Polizist eingesetzt worden) gaben Überlebende des Warschauer Ghettos an, dass es ihm gelungen sei, den Vorsitzenden des Shterns, Nekhemia Titlman, vor der Deportation zu retten, als sich dieser bereits auf dem Umschlagplatz befand. Vgl. Blecking, Diethelm: Rotholc, Stanisław, in: The YIVO Encyclopedia of Jews in Eastern Europe, URL https://encyclopedia.yivo.org/article/2153 (28.11.2024). ↑

von Lisa Reich ↗

Die dokumentierte Verhandlung erschien in „Di Fraye Yugnt“

„Di Fraye Yugnt“

Die Freie Jugend (Dt.)

, das Monatsorgan der proletarischen Jugend „Yugnt“ des Shterns

Shterns

Auch bekannt als Gwiazda (poln. für Stern) oder Gwiazda-Shtern (poln. und jidd. für Stern). Es war die Sportorganisation der linken Po’ale Tsiyon (auch: Po’ale Zion).

. Der Ursprung des Arbeitersportvereins „Shtern“ liegt in der 1920 in Warschau von der arbeitszionistischen Jugendorganisation „Yugnt“ gegründeten Sportgruppe namens Spartakus. Im Jahr 1923 erfolgte eine Fusion mit einer Gruppe namens Gwiazda, die sich aus Mittelschülern zusammensetzte. Der neue Verein erhielt den Namen Shtern. Die Etablierung des Vereins in der polnischen Hauptstadt fungierte als Katalysator für die Gründung ähnlicher Gruppen in anderen Regionen des Landes. Der Shtern war mit der Linken Po'ale Tsiyon verbandelt und teilte deren Haltung gegenüber Sozialismus, Jiddischismus

Jiddischismus

In den ersten Jahrzehnten des 20. Jahrhunderts setzten sich osteuropäische Juden im Rahmen des sogenannten „Jiddischismus“ für kulturelle und national-politische Autonomie ein. Dabei wurde das Jiddische als zentrale Sprache eines angestrebten jüdischen Gemeinwesens betrachtet und nicht etwa als "Jargon", wie es die Hebraisten verstanden. Ein wichtiger Bezugspunkt dieser Bewegung war die Czernowitzer Sprachkonferenz von 1908, auf der das Jiddische erstmals offiziell als „nationale Sprache des jüdischen Volkes“ proklamiert wurde.

, Säkularismus und Zionismus. Die Aktivist:innen des Shterns waren dazu angehalten, sich dem Sozialismus zu verschreiben, nicht dem Sieg über rivalisierende Mannschaften oder der körperlichen Fitness um ihrer selbst willen. Shtern veröffentlichte Mitgliederbücher und weitere Materialien sowohl in polnischer als auch in jiddischer Sprache. Seit den 1920er Jahren unterstütze Shtern, anders als Morgnshtern, schon relativ früh den Boxsport. Der prominenteste Sportler des Shterns war der Boxer Stanisław (Shepsel) Rotholc

Stanisław (Shepsel) Rotholc

Stanisław (Shepsel) Rotholc (1912–1996) war ein jüdisch-polnischer Boxer, Champion im Fliegengewicht, der für den Shtern boxte. 1936 trat er bei den Olympischen Spielen für Polen an. Während der deutschen Besetzung Warschaus musste er mit seiner Familie im Warschauer Ghetto leben, wo seine Frau ermordet wurde. Im Ghetto war er als Polizist eingesetzt worden. Nach dem Warschauer Ghetto-Aufstand wurde er in ein Arbeitslager nach Deutschland verschleppt. Rotholc sowie sein Sohn Ryszard überlebten die Shoa. Im Nachkriegsprozess gegen den ehemaligen Shtern-Boxer (Angeklagt wegen Kollaboration aufgrund seiner Tätigkeit als Polizist) gaben Überlebende des Warschauer Ghettos an, dass es ihm gelungen sei, den Vorsitzenden des Shterns, Nekhemia Titlman, vor der Deportation zu retten, als sich dieser bereits auf dem Umschlagplatz befand.

[1], der zahlreiche Wettbewerbe im Fliegengewicht für sich entscheiden konnte. Neben dem Boxen förderte Shtern den Fußball, Tischtennis sowie weitere Sportarten und Aktivitäten. Bis Mitte der 1930er Jahre verzeichnete die Warschauer Abteilung des Shterns einen Anstieg der Mitgliederzahlen. Dieser setzte sich jedoch nicht fort, sondern führte zu einem Rückgang zwischen 1937 (ca. 700 Personen) und 1939 (ca. 400 Personen). Infolgedessen verlor der Shtern bis 1939 etwa 300 seiner Anhänger:innen. Jack Jacobs verweist darauf, dass der Bund 1938 und 1939 gute Wahlergebnisse in den Kommunalwahlen erzielte und Morgnshterns Anhängerschaft in diesen Jahren anstieg, während gleichzeitig ein signifikanter Verlust von Mitgliedern des Shterns zu verzeichnen war. Jacobs zufolge lassen sich aus den Wahlsiegen des Bundes Rückschlüsse auf eine grundlegende Veränderung in der politischen Orientierung der (sozialistischen) Jüdinnen und Juden ziehen. Seit der Mitte der 1930er Jahre sah sich der Sportverein Shtern, ebenso wie zahlreiche weitere jüdisch-sozialistische Sportvereine, einer zunehmenden politischen Repression durch die staatlichen Behörden sowie einem sich verschärfenden Antisemitismus ausgesetzt. In der Folge wurden landesweit zahlreiche für sportliche Aktivitäten genutzte Einrichtungen durchsucht und geschlossen, was die Vereinsarbeit erheblich behinderte. ↗ Mit dem deutschen Überfall auf Polen und dem Beginn des Zweiten Weltkriegs wurde der Sportbetrieb des Shterns ebenso wie jener anderer jüdischer Sportverbände und -vereine vollständig zum Erliegen gebracht. Eine Vielzahl dieser polnisch-jüdischen Athlet:innen wurden Opfer der Shoa.[2]

Die Verhandlung, die im Januar 1932 in Warschau stattfand, bietet aufschlussreiche Einblicke in die ideologische, soziale und kulturelle Dimension der proletarischen Sportbewegung im frühen 20. Jahrhundert. In einem Zusammenspiel von Anklage, Verteidigung, Expertenbeiträgen und Zeugenaussagen wurde die Rolle des Sports für die Arbeiterjugend kritisch hinterfragt. Obgleich der Shtern die Auffassung vertrat, dass ein spezifisch proletarischer Sport nicht existiere, und im Gegensatz zum Morgnshtern bereits zu Beginn seines Bestehens den Fußballsport förderte[3], wird in der vorliegenden Quelle gerade diese Sportart kritisch betrachtet. Dementsprechend zeigen sich auch innerhalb der linken Po'ale Tsiyon divergierende Positionen hinsichtlich der Sportpolitik, wie sie in diesem Zusammenhang zum Ausdruck gebracht wurden.

Die Anklage (I. Kener) formulierte eine deutliche Kritik an der scheinbaren Übernahme bürgerlicher Praktiken durch die proletarischen Sportvereine. Besonders wurde der sogenannte „Rekordwahn“ und die „Meisterschaftsmanie“ hervorgehoben, die als charakteristische Merkmale des bourgeoisen Sports galten (S. 11) und innerhalb der linken jüdischen Sportsphäre besonders vom Morgnshtern als Beweis für die Schädlichkeit des Fußballs angeführt wurden.[4] Ein zentraler Streitpunkt war die Frage, welche Sportarten sich überhaupt für die proletarische Jugend eigneten. Während die Dominanz von Fußball und Tischtennis als ungesund und wenig nützlich gebrandmarkt wurde, plädierte Kener für die Einführung „nützlicher“ Sportbereiche, wie Gymnastik, gemeinschaftliche Ausflüge, Schwimmen, Eislaufen, Leichtathletik und andere, die eine positive Wirkung auf den Gesundheitszustand der Arbeiterjugend haben würden (S. 11). Sport für die Masse lautete also seine Devise. Die Anklage argumentierte zudem, dass Fußball für die unzureichend ernährten und schwachen Jugendlichen des Proletariats ungeeignet sei (S. 11):

> „Fußballspiel und vor allem Fußballwettkämpfe – seien am wenigsten geeignet für den schlecht ernährten und geschwächten Organismus der jugendlichen Arbeiter und darüber hinaus, wenn jugendliche Arbeiter jeden Abend etliche Stunden Fußball spielen und an Shabbes den ganzen Tag, so wie es tatsächlich in der Provinz vorkomme, dann habe eine solche Art von Sport eine schädliche Wirkung.“ (S. 11)

Doch erfreute sich gerade diese Sportart unter den jungen (männlichen) Mitgliedern einer hohen Beliebtheit. Noch 1928 prahlte der Warschauer Shtern mit seiner Fußballsektion, der zu dieser Zeit fast 25 % seiner Mitglieder angehörten.[5] Für den Verteidiger Titlman stand es außer Frage, dass der Sport junge Arbeiter:innen für die Ideologie der Arbeiterzionisten zugänglich machte (S. 11).

Auch die Rolle der Kulturarbeit wurde von der Anklage, von Zeugen und der Verteidigung thematisiert. Die Sportabteilung hätte es versäumt, politische Bildung und ideologische Schulung ausreichend zu integrieren (S. 11 und S. 12). Die Verteidigung räumte ein, dass dies teilweise an der fehlenden Unterstützung durch die politische Organisationen selbst lag. Die proletarische Sportbewegung wurde also nicht nur als physisches, sondern auch als ideologisches Instrument betrachtet: Sport sollte zur Politisierung und Bewusstseinsbildung beitragen und die Arbeiterjugend für den revolutionären Kampf mobilisieren.[6]

Ein weiterer, nicht minder zentraler Aspekt war die Bedeutung sportlicher Körperlichkeit im Kontext des Klassenkampfes und der Abwehr von Antisemitismus. Die sozialistischen Sportvereine sahen eine gut entwickelte Körperlichkeit nicht nur als Mittel zur physischen Stärkung der Arbeiterjugend, sondern auch als symbolisches und praktisches Werkzeug im Klassenkampf. Hier waren sich Morgnshtern und Shtern einig: Eine starke, gesunde Arbeiterklasse war ein zentraler Bestandteil der revolutionären Vision und zugleich wurden

körperliche Stärke und Disziplin zu einem Mittel, um gegen stereotypische Darstellungen von jüdischer Schwäche oder Passivität sowie gegen antisemitisch motivierte Gewalttaten vorzugehen.[7] Die sportliche Erziehung wurde also nicht nur zur Erziehung der Jugend, sondern auch als Antwort auf die sozialen und politischen Herausforderungen der Zeit verstanden.

Während der Verhandlungen kam es auch zu heftigen Diskussionen, die unter anderem die Spannungen der verschiedenen Fraktionen innerhalb dieser Bewegung widerspiegeln, die hier von den sogenannten „Roten" angeführt wurden. Diese Anhänger warfen so z.B. dem Shtern vor, in der ZRSS

ZRSS

Związek Robotniczych Stowarzyszeń Sportowych Rzeczypospolitej Polskiej (ZRSS) (Dt.: Polnischer Arbeitersportverband) oder auch (ZRSS RP) bestand zwischen 1925–1939 und 1945–1948.

vertreten zu sein (S. 12). Der Shtern war maßgeblich an dem Aufbau des ZRSS beteiligt gewesen, in der die polnischen Sozialisten (P.P.S.) die Führung innehatten. Der ZRSS unterhielt zum Teil positive Beziehungen zu polnischen bürgerlichen Sportvereinen sowie zur für die körperliche Erziehung zuständigen Regierungsbehörde. Der Shtern missbilligte diese Beziehungen, blieb aber im ZRSS, auch nachdem dieser einige linke Sportvereine ausgeschlossen hatte.[8] Diese Konflikte, die sich in Anschuldigungen und gegenseitigen Vorwürfen äußerten (S. 12), verdeutlichen auch an dieser Stelle die Fragmentierung der Arbeitersportbewegung.

Im Allgemeinen wirft die Verhandlung über die proletarischen Sportvereine ein Licht auf die komplexen ideologischen und organisatorischen Herausforderungen der Arbeiterbewegung in der Zweiten Polnischen Republik. Sie zeigt, wie stark der Sport als kulturelles und politisches Feld umkämpft war, und verdeutlicht die Ambivalenz zwischen der Integration von Massenkultur und der Bewahrung proletarischer Ideale. Die gefällten Urteile, insbesondere die Forderung nach einer diversifizierten sportlichen Betätigung und verstärkter Kulturarbeit, zeugen von dem Bemühen, den Sport als integralen Bestandteil des Klassenkampfes zu gestalten. Die Quelle bietet somit einen wertvollen Beitrag zur Erforschung der sozialen und politischen Dynamiken innerhalb der proletarischen Kulturbewegung.

Fußnoten

1. Vgl. Blecking, Diethelm: Rotholc, Stanisław, in: The YIVO Encyclopedia of Jews in Eastern Europe, URL https://encyclopedia.yivo.org/article/2153 (28.11.2024). ↑
2. Vgl. Jacobs, Jack: Die Politik in der jüdischen Sportbewegung in Polen zwischen den Weltkriegen, in: Emanzipation durch Muskelkraft. Juden und Sport in Europa, hrsg. von Michael Brenner und Gideon Reuveni, Göttingen 2006, S. 97–110, hier S. 98-106. Vgl. auch: Jacobs, Jack: Shtern, in The YIVO Encyclopedia of Jews in Eastern Europe, URL https://encyclopedia.yivo.org/article/2182 (30.11.2024). ↑

3. Zit. nach: Jacobs: Die Politik in der jüdischen Sportbewegung in Polen, S. 100. ↑
4. Vgl. Jacobs: Die Politik in der jüdischen Sportbewegung, S. 100. ↑
5. Zit. nach: Jacobs: Die Politik in der jüdischen Sportbewegung, S. 100. ↑
6. Vgl. Gechtman, Roni: Socialist Mass Politics through Sport: The Bund's Morgnshtern in Poland 1926–1939, in: Journal of Sport History 26 (1999), Nr. 2, S. 326–352, hier S. 332. ↑
7. Vgl. Jacobs: Die Politik in der jüdischen Sportbewegung, S. 101–103. ↑
8. Vgl. Jacobs: Die Politik in der jüdischen Sportbewegung, S. 102. ↑

Zitation

Zitierempfehlung (historische Quelle)

Anonymus: אַ מישפעט [מישפט] איבער די פראָלעטאַרישע ספאָרט=קלובן. In: Di fraye yugnt 9 (1932), H. 3. S. 11-12. Zitiert nach: Copernico. Geschichte und kulturelles Erbe im östlichen Europa. URL: https://www.copernico.eu/de/link/6790d48ac68397.08058970 (04-12-2025)

Zitierempfehlung (Übersetzung)

Anonymus: Eine Verhandlung über die proletarischen Sportvereine. Übers. von Lisa Glöckner: In: Copernico. Geschichte und kulturelles Erbe im östlichen Europa. URL: https://www.copernico.eu/de/link/6790d48ac68397.08058970 (04-12-2025)

Zitierempfehlung (Kommentar)

Lisa Reich: Kommentar zu: Anonymus: אַ מישפעט [מישפט] איבער די פראָלעטאַרישע ספאָרט=קלובן. In: Di fraye yugnt 9 (1932), H. 3. S. 11-12. In: Copernico. Geschichte und kulturelles Erbe im östlichen Europa. URL: https://www.copernico.eu/de/link/6790d48ac68397.08058970 (04-12-2025)

Lizenz

Der Inhalt der Quelle steht unter der Lizenz Public Domain Mark 1.0, ihre Übersetzung unter der Lizenz CC BY-NC-SA 4.0 , der Kommentar zur Quelle unter der Lizenz CC BY-NC-SA 4.0
Für abweichende Lizenzen und Rechte von Bildern siehe den jeweiligen Bildnachweis.
Wir bemühen uns um die Klärung aller Nutzungsrechte von digitalisierten Quellen und Abbildungen auf Copernico, gleichwohl kann es Unsicherheiten und Unklarheiten geben. Sollten Sie Rechte an einem hier gezeigten Werk haben, bitten wir darum, mit uns Kontakt aufzunehmen.